

Circulaire economie als motor voor de Friese opgaven

Aan de Friese politieke partijen die zich verkiesbaar stellen,

Een circulair economie biedt oplossingen voor verschillende maatschappelijke opgaven en draagt zo bij aan een schoon, gezond en gelukkig Fryslân. Het raakt thema's die de bedrijven en inwoners van Fryslân belangrijk vinden, zoals betaalbaar en goed wonen, een sterke en toekomstbestendige economie, gezond leven en een schone leefomgeving.

De provincie heeft een sleutelrol omdat zij direct invloed heeft op ruimtelijke keuzes, regionale economie, infrastructuur, vergunningverlening, aanbestedingen en samenwerkingen met de overheid, bedrijven en kennisinstellingen.

In 2025 zijn Circulair Friesland en de Friese regio uitgeroepen tot Europese koploper en wereldkampioen. We werken vanaf 2026 in Fryslân aan een nieuwe ambitie: **Fryslân is in 2035 de eerste circulaire regio van Europa**. We doen het voorstel om de circulaire economie daarom een duidelijke plek te geven in uw verkiezingsprogramma.

In deze brief beschrijven we zeven concrete thema's waarbinnen een circulaire economie oplossingen biedt voor maatschappelijke opgaven. Voor elke van de thema's beschrijven we een regionaal voorbeeld, en punten die u direct kunt overnemen in uw verkiezingsprogramma. Achteraan het document beschrijven we de Friese gemeenschappelijke taal voor een circulaire economie: de 7 pijlers van een Circulaire Economie.

Over Vereniging Circulair Friesland

Vereniging Circulair Friesland is een vereniging van 200 leden, waaronder meer dan 150 (MKB) bedrijven, alle Friese overheden en alle Friese kennis- en onderwijsinstellingen. De leden van Vereniging Circulair Friesland werken via 17 actiegerichte programma's aan een toekomstbestendige economie die is gericht op het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen en kansen. En met succes: de afgelopen tien jaar is meer dan €1,5 miljard euro in de Friese circulaire economie geïnvesteerd, en we behaalden een Circular Gap score van 10,6%, de hoogste score wereldwijd ooit gemeten. Daarmee staat de Friese regio bekend als circulaire koploper van Nederland en Europa.

1.Regionale economie en mkb

De 20.000 mkb'ers in Fryslân vormen een groot deel van de regionale economie en werkgelegenheid. Innovatieve bedrijven in sectoren als bouw, infra, kunststoffen, maritiem, water, landbouw en recreatie en toerisme ontwikkelen circulaire oplossingen voor actuele uitdagingen en voor de toekomst. Hiermee weten ze een **sterke kennisvoorsprong en concurrentiepositie** op te bouwen.

De afgelopen jaren is meer dan €2 miljard geïnvesteerd in de circulaire economie door Friese bedrijven. Zo wordt gebouwd aan een nieuwe economie gericht op toekomstbestendig verdienvermogen. Door samenwerking tussen bedrijven, overheden en onderwijsinstellingen worden innovatieve, circulaire oplossingen direct in de praktijk toegepast.

In de praktijk in Fryslân

OPNIEUW! uit Buitenpost is een circulair bedrijf. Ze creëren kantoormeubelen van gebruikte materialen en geven gebruikt meubilair een tweede leven. Hun principe is dan ook 'alles is er al'. In het productieproces doen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt waardevol werk. Een Social Enterprise die in Friesland en ver daarbuiten een circulaire standaard zet.

Een ander voorbeeld is Nedcam uit Heerenveen. Dit is een belangrijk bedrijf in de composietenindustrie voor jachtbouw, gevels en windindustrie. Zij ontwikkelen circulaire oplossingen en producten, waarbij ze hun productieproces ook continu verduurzamen in samenwerking met hogescholen.

Voorstel voor het verkiezingsprogramma

"We versterken de Friese MKB-economie door bedrijven gericht te ondersteunen met circulair innovatiebeleid en samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheden. Onze provincie onderscheidt zich op circulaire economie. Daarom realiseren we een uitstekend vestigingsklimaat voor circulaire bedrijvigheid en zetten we ons zowel in Den Haag als Brussel actief in voor een eerlijk speelveld en beleid dat de markt voor circulaire Friese producten vergroot. Op die manier versterken we de concurrentiepositie van de Friese bedrijven en vergroten we ons verdienvermogen."

2. Provinciaal inkoopbeleid

De provincie Fryslân koopt als aanbestedende organisatie fysieke goederen, diensten en werken in. Daarmee heeft de provincie een directe sleutelrol in het stimuleren van circulaire en toekomstbestendige producten en oplossingen. Door circulair uit te vragen en projecten circulair aan te besteden, ontstaat voorspelbare vraag. Dat stelt regionale bedrijven, waaronder veel mkb'ers, in staat om te **investeren in circulaire innovaties, nieuwe verdienmodellen en de opleiding van personeel**. Zo draagt circulaire inkoop niet alleen bij aan minder grondstoffengebruik, maar ook aan de concurrentiepositie van het Friese bedrijfsleven.

Daarnaast heeft de provincie een stimulerende en coördinerende rol richting andere Friese overheden. Friese overheden kopen gezamenlijk naar schatting voor meer dan 1,5 miljard euro aan fysieke goederen, diensten en werken in. Daarmee ligt er een groot circulair inkooppotentieel. Door als provincie het goede voorbeeld te geven, kennis te delen en samenwerking tussen overheden en bedrijven te organiseren, vergroot Fryslân de vraag naar circulaire oplossingen en tegelijk bouwen aan een toekomstbestendige, gezonde regionale economie.

In de praktijk in Fryslân

De provincie Fryslân zet in op circulair aanbesteden en inkopen. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij infraprojecten en de bouw van icoonprojecten zoals het Swettehûs. Daarnaast speelt het bij facilitaire aanbestedingen, zoals warme dranken en bedrijfskleding. De volgende stap is om circulair inkopen de standaard te maken.

Voorstel voor het verkiezingsprogramma

"Om de concurrentiepositie van mkb'ers en ondernemers in de provincie te stimuleren, zetten wij in op circulair aanbesteden en inkopen. Op die manier ondersteunen we toekomstbestendige producten, innovatie en een toekomstbestendige economie. Dit doet de wij op basis van het principe 'Circulair inkopen, tenzij...!'"

3. Bouw en wonen

Door gebruik van bestaande huizen via woningdelen, doorstroming of herbestemming verminderen we de vraag naar dure nieuwbouw. Wanneer wel nieuw gebouwd moet worden op basis van het Friese Woonakkoord, **zorgt biobased, losmaakbare bouw en inzetten op hergebruik van materialen voor minder milieubelasting, een hogere restwaarde, een gezonder binnenklimaat én CO₂-opslag**. Industriële bouw (prefab) zorgt voor versnelling, er is minder stikstofuitstoot op de bouwplaats, er zijn minder handen nodig en biobased materialen zijn hiervoor bij uitstek geschikt. Daarmee kan woningbouw worden versneld.

Op steeds meer locaties worden bouwvergunningen tegengehouden omdat voldoende drinkwater niet gegarandeerd kan worden. Door waterbesparende maatregelen toe te passen voorkomen we een nieuw slot op de bouwopgave.

Bovendien hebben we in Fryslân innovatieve (bouw)bedrijven die een sterke concurrentiepositie opbouwen, met circulair en prefab bouwmethoden en watertechnologie.

In de praktijk in Fryslân

In de Fryske Vezelhennepedeal slaan 110+ agrariërs, 5 woningcorporaties en 20+ bouw- en renovatiebedrijven de handen ineen om isolatiematerialen te maken van vezelhennep. Door samen te werken krijgen boeren een aanvullend en/of alternatief verdienmodel, slaan we 1700+ ton CO₂ op en bouwt Fryslân verder aan een unieke economische voorloperspositie.

Voorstel voor het verkiezingsprogramma

“Door gebruik van bestaande gebouwen via woningdelen, doorstroming of herbestemming wordt het woningaanbod groter. Via het woonbeleid en ruimtelijke regie sturen we op circulair wonen. Wanneer nieuwe huizen gebouwd moeten worden doen we dat biobased, losmaakbaar, waar mogelijk met hergebruikt materiaal en met maatregelen voor drinkwaterbesparing. Zo zorgen we voor een hoge restwaarde, gezond binnenklimaat én CO₂-opslag, en voorkomen we een slot op de bouw door drinkwatertekorten. Ook profiteren bouwers en boeren via lokale ketens van bijvoorbeeld de biobased bouwmaterialen hennep en vlas.”

4. Provinciale infrastructuur

Infrastructuur zoals (water)wegen, bruggen en viaducten is materiaalintensief en kostbaar in aanleg en onderhoud. De provincie kan **kosten en grondstoffen besparen door bestaande infrastructuur beter te benutten, langer te onderhouden en materialen opnieuw in te zetten**. Circulair aanbesteden zorgt dat materialen en onderdelen ook aan het einde van hun levensduur waarde behouden. Door te sturen op levensduurverlenging, hergebruik en een reële restwaarde ontstaat financiële ruimte om te blijven investeren in essentiële voorzieningen voor inwoners.

In de praktijk in Fryslân

Via het initiatief Grip op Grond koppelt de provincie projecten waar grond vrijkomt aan projecten waar grond nodig is. Daardoor kan grond uit infra-, natuur- en gebiedsprojecten opnieuw worden gebruikt in de regio. Dit vermindert transport, uitstoot, stikstof, overlast en de winning van nieuwe bouwstoffen zoals zand. Zo laat Fryslân zien dat circulaire infrastructuur praktisch, betaalbaar en uitvoerbaar is.

Voorstel voor het verkiezingsprogramma

“De provincie besteedt miljoenen aan de aanleg en beheer van infraprojecten. Van tunnels tot bruggen en van kanalen tot wegen. We zorgen dat we dit geld zo efficiënt mogelijk inzetten op een manier die bijdraagt aan circulaire doelen: door het heroverwegen van vervanging, verlengen van de levensduur en hergebruik van materialen. Daarnaast verlagen we de negatieve effecten op het milieu door te kiezen voor duurzaam asphalt en biobased bouwmaterialen. Door (ook in planontwikkeling) in te zetten op circulariteit behouden materialen hun waarde, wij schrijven af naar de reële restwaarde. Met het geld dat we hierdoor overhouden, kunnen we meer investeren in essentiële voorzieningen voor inwoners.”

5. Voedsel, landbouw en gezonde bodem

Fryslân is sterk in bodem- en watertechnologie, en is een belangrijke landbouwregio. Door nutriënten uit reststromen terug te winnen en veilig opnieuw te gebruiken, **verminderen we verspilling en maken we de landbouw minder afhankelijk van externe grondstoffen**. Denk aan nutriënten uit organische reststromen en afvalwater die als meststof kunnen worden ingezet. Dat komt het verdienmodel van boeren ten goede.

Regeneratieve landbouw draagt bij aan een **gezonde bodem, schoon water, meer biodiversiteit en gezondere voedselproductie die beter bestand is tegen droogte en wateroverlast**. Door ketensamenwerking te stimuleren tussen landbouw, water- en bodemtechnologie, kennisinstellingen en bedrijfsleven, versterken we de Friese landbouw en bouwen we aan gezond voedsel van gezonde bodem. Ook inzet op de teelt van biobased bouwmaterialen kan hier een bijdrage aan leveren.

In de praktijk in Fryslân

Met het programma Sluiten Nutriëntenkringlopen werken we in Fryslân aan het terugbrengen van waardevolle voedingsstoffen naar de bodem. Reststromen zoals bermmaaisel, gft-afval en menselijke excreta kunnen opnieuw worden ingezet als meststof. Zo dragen nutriënten uit reststromen bij aan gezonde bodems, gezonde voedselproductie en minder afhankelijkheid van externe (kunst)meststoffen. Dat leidt tot een beter verdienmodel voor boeren en een verbetering van bodem en natuur.

Voorstel voor het verkiezingsprogramma

“We versterken de Friese landbouwsector door in te zetten op gezonde bodems, regeneratieve landbouw en het veilig terugwinnen van nutriënten uit reststromen. Wij stimuleren samenwerking tussen boeren, watertechnologiebedrijven, kennisinstellingen, gemeenten en het Wetterskip, zodat waardevolle grondstoffen opnieuw worden gebruikt en goede waterkwaliteit, biodiversiteit en voedselproductie elkaar versterken. Ook faciliteren we boeren die (deels) willen overgaan op de teelt van gewassen voor bouwmaterialen als aanvullend verdienmodel. We bouwen pesticiden af om te voorkomen dat er gevaarlijke stoffen in ons voedsel en natuur terecht komen. Zo bouwen we aan gezond voedsel van gezonde bodem en aan een toekomstbestendige landbouw in Fryslân.”

6. Circulaire bedrijventerreinen

Circulaire en toekomstbestendige bedrijventerreinen vragen om keuzes in ruimtelijk beleid. De provincie speelt een belangrijke rol bij het mogelijk maken van de vestiging en groei van circulaire bedrijven, onder meer via de Provinciale Omgevingsvisie en passende regelgeving. Daarnaast draagt zij bij aan het stimuleren van gesloten ketens door samenwerking met andere overheden en het bedrijfsleven. Op een circulair bedrijventerrein is de reststroom van het ene bedrijf juist een grondstof voor het andere bedrijf.

Ondernemers, gemeente en andere stakeholders werken op **bedrijventerreinen samen aan het hergebruiken van materialen, duurzame energie en het creëren van een weerbare en groene inrichting ten behoeve van vitale en (mentaal) gezonde medewerkers en inwoners.**

In de praktijk in Fryslân

Op bedrijventerrein Ecopark De Wierde van Omrin in Heerenveen wordt de komende jaren geïnvesteerd in zowel uitbreiding als vergroening. Naast nieuwbouw krijgt een aanzienlijk deel van het terrein een natuurbestemming, waarmee de ruimtelijke kwaliteit en biodiversiteit worden versterkt. Het gebouw is demontabel en modulair opgebouwd, slim ontworpen voor optimaal gebruik van zonlicht en voorzien van systemen waarmee hemelwater zo efficiënt mogelijk wordt benut.

Voorstel voor het verkiezingsprogramma

“Via het omgevingsbeleid en de programmering van bedrijventerreinen creëren wij de voorwaarden voor bedrijven die bijdragen aan een duurzaam verdienvermogen om zich te vestigen, te groeien en samen te werken. Daarbij zetten wij in op zorgvuldig ruimtegebruik en stimuleren wij klimaatadaptatie, duurzame energieopwekking, efficiënt watergebruik, regenwaterinfiltratie en innovatieve oplossingen voor netcongestie.

We stimuleren samenwerking op bedrijventerreinen, zodat reststromen, energie, warmte, water en logistiek slimmer worden benut. Zo wordt de reststroom van het ene bedrijf een grondstof voor het andere bedrijf en dragen bedrijventerreinen bij aan een sterke, circulaire en toekomstbestendige economie voor Fryslân.”

7. Mobiliteit

Bij provinciale werken zorgen transport, bouwlogistiek en materieel voor een aanzienlijk deel van de CO₂- en stikstofuitstoot. De provincie kan deze **uitstoot verminderen door bij aanbestedingen en gunningen te sturen op emissieloze uitvoering**. Dat sluit aan bij de klimaat- en stikstofdoelen van de provincie en geeft tegelijk een impuls aan regionale mkb'ers, zoals aannemers en uitvoerders. Wanneer de provincie voorspelbare vraag creëert naar emissieloos materieel, krijgen bedrijven **meer zekerheid om te investeren in laadinfrastructuur, laadpleinen en een emissieloos machinepark**.

Daarnaast heeft de provincie een stimulerende rol richting werkgevers en andere organisaties in Fryslân. Bijvoorbeeld via de werkgeversaanpak kan de provincie bedrijven helpen om woon-werkverkeer, zakelijk vervoer en logistiek schoner en slimmer te organiseren.

In de praktijk in Fryslân

In Franeker is recent door gedeputeerde Douwstra het laadplein van infra-aannemer Westra BV geopend. Het laadplein wordt grotendeels gevoed met opwek uit zon en wind en dient om de elektrische machines van Westra BV, en die van derden in de regio in korte tijd te laden. Doel is om werken voor opdrachtgevers, vaak Friese overheden zoals provincie, Wetterskip Fryslân en gemeenten, emissieloos te kunnen uitvoeren. Voorbeeld van Westra BV geldt voor meer Friese infra-aannemers die gebaat zijn bij continuïteit in emissieloos aanbesteden door provincie Fryslân. Resultaat hiervan zijn renderende investeringen van infra-aannemers en reductie van CO₂- en stikstofuitstoot.

Voorstel voor het verkiezingsprogramma

“Bij de aanbesteding en gunning van werken kiezen wij voor een emissieloze uitvoering, waar dat haalbaar is. Daarmee verminderen we CO₂- en stikstofuitstoot en geven we regionale bedrijven, zoals aannemers en uitvoerders, zekerheid om te investeren in emissieloos materieel en laadinfrastructuur.

Ook stimuleren we werkgevers, bedrijven en andere organisaties om woon-werkverkeer, zakelijk vervoer en logistiek schoner en slimmer te organiseren. Bij toekomstige concessies voor bus en trein is zero emissie het uitgangspunt. Zo werken we aan schone mobiliteit, minder uitstoot en een gezonde leefomgeving in Fryslân.”

Friese gezamenlijke taal: 7 pijlers van een circulaire economie

Deze thema's sluiten aan bij onze gemeenschappelijke Friese taal: de 7 pijlers. Het bereiken van een circulaire economie gaat namelijk verder dan het opnieuw gebruiken van grondstoffen. Want wat betekent het om in een circulaire regio te wonen?

- **Materialen.** In onze economie gebruiken we materialen continu op een hoogwaardige manier opnieuw in producten.
- **Energie.** Om producten te maken en verwerken, gebruiken we enkel hernieuwbare energie.
- **Water.** We beperken het gebruik van drinkwater zoveel mogelijk en we zorgen dat de waterhuishouding in Fryslân toekomstbestendig is en bijdraagt aan de natuur en landbouw.
- **Biodiversiteit.** De bedrijvigheid in Fryslân draagt bij aan de biodiversiteit en natuur van onze regio.
- **Maatschappij en cultuur.** De economie zorgt voor verbinding en we betrekken als Mienskip alle inwoners van Fryslân op basis van sociale inclusiviteit en culturele diversiteit.
- **Gezondheid en Welzijn.** We zorgen dat ons werk, de materialen die we gebruiken en de manier van verwerken bijdraagt aan de gezondheid en het welzijn van inwoners en medewerkers.
- **Waarde.** We kiezen in Fryslân voor bedrijvigheid die geld oplevert én bredere maatschappelijke voordelen heeft.

Sparren of meer informatie opvragen?

Met deze voorstellen willen we bijdragen aan toekomstbestendige regio's. Waar circulair handelen de standaard wordt. Neem vooral contact op met Jantie om te sparren of vragen te stellen.

Meer weten?

Mail Jantie van der Laan, programmamanager overheden bij Vereniging Circulair Friesland, via jantie.vanderlaan@circulairfriesland.nl óf bel 06 53 10 81 00

